

ДИПЛОМАТ И ЛИТЕРАТУРОВЕД

ДМИТРО ШЕЛУДКО

Един от утвърдените специалисти в областта на българската възрожденска история и литература, живял в България през последните 21 години от живота си, е **Дмитро Илич Шелудко**. Той е роден през 1892 г. в с. Ирклиив, тогавашна Полтавска губерния в украинско семейство. Завършва гимназия в родния си град и продължава да следва от 1911 до 1915 г. в Киевския университет „Св. Владимир“ – специалност „Романска филология“. След успешното си дипломиране през 1916 г. Шелудко заминава за Германия, където специализира френска литература. Плод на неговите научни занимания са няколко студии, публикувани в научните издания на немски език: „Списание за романска филология“, „Романски работи“ и „Списание за френски език и литература“.

През 1918 г. България е една от първите държави, която признава Украинската народна република и веднага в началото на август 1918 г. в центъра на София е открито посолство на новосъздадената украинска държава. В българската столица пристига екип на украинското посолство начело с извънредния и пълномощен министър на Украйна Олександр Шулгин и секретар на посолството **Дмитро Шелудко**. **Като секретар на посолството той развива активна дипломатическа дейност в периода август 1918 – октомври 1919 г.** Дмитро Шелудко пътува с важна дипломатическа мисия до Виена, съдейства за преодоляване на пречките около излизането в София на списание „Украино-български преглед“, което се списва на украински и български език, изпратен е от посолството в българските градове Видин и Лом, където има лагери за военнопленници от Първата световна война и съдейства за освобождаването на служили в руската армия пленени етнически украинци и бързото им репатриране до родните места.

Украинският дипломатически служител **Дмитро Шелудко** си поставя и друга важна задача – написва и публикува статии в българския печат като „Украйна и съюзът на народите“, „Просветителното движение в Украйна“, публикувани в сп. „Мир чрез съюзване“ през 1919 г., както и много статии в български вестници, в които запознава българското общество със стремешите и борбата на украинския народ да запази и утвърди своята независимост. Тези материали впечатляват големия български писател и украинофил **Стилиан Чилингиров** и той написва и публикува през юли 1919 г. голяма статия „Дмитро Шелудко. Идеята за независима Украйна“ в сп. „Читалищен преглед“.

През този период като секретар на украинското посолство в България, **Дмитро Шелудко започва да се интересува и да работи научно по проблемите на българо-украинските**

литературни връзки в миналото и българската история. Плод на този негов интерес е студията „Любен Каравелов и Украйна“, публикувана в юбилеен сборник по случай 30-годишнината от научната дейност на Иван Шишманов. През 1928 г. и през 1932 г. Шелудко отпечатва и две статии за влиянието на Тарас Шевченко върху литературното творчество на Любен Каравелов в „Записки на украинската академия на науките“.

От 1921 до 1930 г. Дмитро Шелудко няма постоянно място за живеене, като пребивава в България, Италия и Испания. Знае се, че на 21 март 1927 г. Дмитро Шелудко подава молба за българско гражданство, което получава по-късно. През 1930 г. той е поканен да чете лекции по латински език в университета на гр. Кьолн, Германия. С идването на власт на нацистите през 1933 г. Шелудко напуска Германия и се установява със семейството си постоянно в София. В България е посрещнат недружелюбно, той не е допуснат да стане преподавател в Софийския университет, не му е дадено дори учителско място в някои от класическите гимназии в българската столица. Поради това той е принуден да работи като сътрудник и кореспондент на различни издания. **В периода от 1930 до 1944 г. Шелудко написва две научни разработки, които се отнасят към българския език и литературна история.** Първата е студия, посветена на румънските и латинските думи в българския език, публикувана в немско филологическо списание. Втората работа на Шелудко представлява очерк, озаглавен „България в старороманската литература“ и е публикуван в сп. „Литературен глас“ през 1934 г.

Макар и вече болен, след 1944 г. Дмитро Шелудко се заема с интензивна научна работа, като започва да работи върху историята на Българското възрождане в последните десетилетия преди Освобождението на България

Дмитро Шелудко среди сътрудниците на Посолството на УНР в гр. София, България

през 1878 г. Център на неговия научен интерес става по-специално влиянието на руската революционно-демократическа мисъл върху Любен Каравелов и Христо Ботев. Като резултат от тази научна дейност са отпечатани редица студии на Дмитро Шелудко като: „Касабов, Мацини и Левски“ (сп. „Исторически преглед“), „Любен Каравелов и „Что делать“ на Чернишевски“ (сп. „Език и литература“), „Херцен и историческите и социални възгледи на Христо Ботев за българския народ“ (сп. „Училищен преглед“), „Ботев и Херцен“ (сп. „Славяни“), „Ботев и задачата на литературата“ и „Смешен плач“ (в. „Литературен фронт“), „Бележки върху идеологията на Христо Ботев“ (сп. „Читалище“), „Шевченко и България“ (сп. „Септември“), „Стихотворенията на Ботев от 1870 г. и Любен Каравелов“ (сп. „Народна просвета“) и други.

Особено внимание заслужават студиите на Шелудко: „Христо Ботев за славянския въпрос и южнославянската федерация“, отпечатана в сборника по случай 100 години от рождението на великия български поет и революционер през 1948 г. и студията „Любен Каравелов, Васил Левски и началото на Българския революционен централен комитет“.

Дмитро Шелудко почина на 8 май 1954 г. в София. Трябва да отбележим и печалния факт, че **много статии на Дмитро Шелудко не са публикувани и се съхраняват в машинописен вид в Централния държавен архив – София.** Ще изброим само част от тези статии: рецензия на Шелудко върху съчиненията на Георги Раковски, издадени под редакцията на проф. Михаил Арнаудов през 1922 г., статия „Ботев и Левски“, написана през 1928 г., „За украинските организации в София“, 1947 г., рецензия за издаде-

ните на български език „Избрани съчинения на Добролюбов“, 1947 г., статии: „По издаването на Ботевите съчинения“, 1950 г., „Ботев и Каравелов за общественото значение на науката, литературата и изкуството“, „Легендата за влиянието на Сергей Нечаев върху Христо Ботев“, „Социално-икономическите проблеми у Христо Ботев и съвременната нему журналистика“, „Христо Ботев и Екзархията“ и други. Определено можем да кажем, че непубликуването на толкова много статии и това, че те не влязоха в научно обръщение, е загуба за българската историческа наука.

Тук е необходимо да отбележим, че синът на Дмитро Шелудко – акад. Алексей Шелудко (1920-1996 г.) е един от най-големите български учени-химици на ХХ век, известен и като български десидент по време на тоталитарния режим.

Дмитро Шелудко притежава голяма ерудиция, владее много езици, има широк кръг от научни познания както в областта на филологията, така и в историята и конкретно в българската възрожденска история. За съжаление той не е автор на нито една книга, но неговите статии и студии и днес се цитират като актуални (независимо, че в тях има и марксистически постановки, задължителни за всички историци по времето, когато сталинизма беше тотален в българската наука) в научните разработки на много български филолози и историци. И повече от половин век след смъртта му никой български или украински учен не написа поне статия за неговия живот и научно дело, а Дмитро Шелудко заслужава това.

Никола КАРАИВАНОВ,
гр. София, Р България.
Специално за в-к „Роден край“

Дружествен живот

ПРО ИСТОРИЮ, ТРАДИЦИИ И... БОЛГАРСКИЙ ПЕРЕЦ

29 ноември в г. Днепр доцент кафедры всемирной истории Днепропетровского национально-го университета им. О. Гончара, кандидат исторических наук Ольга Николаевна Каковкина прочитала лекцию на тему: «Болгари Украины: про историю, традиції та болгарський перець».

Наш болгарский пенсионный десант с перцем, брынзой, мерудицей, вином и ракией, конечно же, присутствовал на этой лекции. Понятно, что у нас сведений гораздо больше, чем в лекции, а перцу тем более, но, во-первых, вопрос рассматривался системно и с большим неподдельным интересом, как со стороны лектора, так и со стороны всех присутствовавших на этом мероприятии. Минут сорок она заняла. После лектора я попытался подчеркнуть наше величие и значительность, но народ затопал ногами, ибо на их глазах нарезалась брынза, тыквенник от Елены Апиченко, разливалась ракийка и вино, и меня согнали с трибуны. Я был только рад этому. Но с закупками я все-таки успел осветить некоторые моменты нашей истории. Студенты мне не поверили и

взялись перепроверять мою информацию. А мне только этого и надо. Уже на следующий день я получил положительный отклик на нее. От

себя добавлю – таких бы лекций да побольше.

Владимир СТАФИДОВ,
г. Днепр

Наприкінці листопада відбулася лекція-зустріч «Болгари України: про історію, традиції та болгарський перець», яку прочитала Ольга Каковкіна – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії ДНУ імені Олесея Гончара. З лекції я дізналась, що в Україні мешкає найбільша у світі болгарська діаспора – майже 250 тисяч. На терени Південно-Західної України болгари переселилися вже у ХІХ ст. Але всі із зацікавленням слухали доповідь про кана Кубрата. Кубрат – болгарський кан, один з численних нащадків володаря Гунської імперії Аттіли, князь оногурів. Створив державу Велика Болгарія, розташовану у степовій зоні сучасної України у VII столітті. А саме наш край тісно пов'язаний з каном Аспарухом.

Аспарух (близько 644-701) – каган оногурів, протоболгарський кан, третій син Кубрата, володаря групи племен, що мешкали на землях сучасної України. Під натиском хазарів він відступив із земель Великої Болгарії за Дунай. І після перемоги над візантійськими військами імператора Костянтина ІV Погоната (680) заснував на землях, заселених слов'янами, першу болгарську державу (Перше Болгарське царство, 681–1018), визнану тоді ж Візантією. За велінням хана Аспаруха збудовано першу столицю Болгарії – місто Плиска.

Та мабуть самим приємним моментом була зустріч старих друзів та добре знайомих. Болгарська бринза з болгарською дивовижною приправою, сльвянка та ракийка – все це сприяло доброму настрою і бажанню спілкуватись.

Ірина СЕМЕНЧУК, м. Дніпро